

vé. Az ötlethez megnyerte a levert felkelés vezetőjének, Karagyorgye Petrovicnak a beleegyezését. 1813-ban megrendezték az első ünnepségeket Szent Száva tiszteletére, s a Szent Száva-ünnepély hagyománya csakhamar meggyökeresedett a szerb iskolákban. A tiszteletére rendezett ünnepségeken kórusok adták elő, énekeltek a közönséggel együtt a Szent Száva himnuszát.

Ezért vált szükségessé az egyházi ének *népnyelvi változatának* megalkotása; az ébredő nemzetnek külföldi példák nyomán („Marseillaise”)³ igénye támadt egy nemzeti himnuszra, amely kifejezi tagjainak együvértartozását, közös öntudatát.

A himnusz *szerkezetében*, az első versszakban Szent Száva mint próféta, a hagyomány őrzője, mint vallásfejlesztő, keresztelő és megszentelő jelenik meg, aki a történelmi eseményeket vallásos töltéssel, szent tartalommal ruházza fel. Átala szenteltetik meg a szerb nemzet történelme és nyeri el értelmét. Ámde Szent Száva nemcsak az igaz hitet hozza el a szerbség körébe, hanem a művelődést, a bizánci kultúrát is. Ezért nevezik a szerb egyház és iskola szent fejének („*Srpske crkve i škole svetiteljskoj glavi*”). A himnusz további szövege a nemzeti egység és összefogás igényét fogalmazza meg. Egység és összetartozás akkor jöhet létre, ha a nemzeti közösségen belül megvalósulnak a keresztényi értékek (béke, szeretet) és ezek fogják meghatározni a nemzet viszonyait és életét. Ehhez kéri a nép Szent Száva segítségét.

A „*Bozse pravde*” („Igazság Istene”) című himnusz első változata már szerepelt Jovan Gyorgyevics 1872-ben írt

„*Kraljevics Márkó kardja*” című drámájában. Gyorgyevics ezt a drámát a fiatal Obrenovics Milán fejedelemnek (majd királynak) szentelte. Az első változatot a fiatal uralkodó trónralépése, a másodikat királyiá koronázására írta. A himnusz átdolgozására és kibővítésére tíz évvel később került sor. Az uralkodót dicsőítő dal így lett dinasztikus nemzeti himnusszá. Hangot ad a nemzeti ideáloknak és törekvéseknek, kifejezi a szerbség öntudatát és összetartozását. A nemzet egyfelől mint fa („*grani plod*”), másfelől mint emberalak jelenik meg. E két kép mögött a feudális társadalom két idealizált eleme húzódik meg: egyik a fa képében megjelenített család, amelyre a nemzeti közösség épül, a másik elem az uralkodó személye. Ő jelképezi az egységet és a folytonosságot a nemzet életében; a nemzeti célokért folytatott küzdelem benne találja meg a hadvezért. A boldogabb és jobb jövőbe vetett hit és bizonyosság mellett jelen van az énekben az aggodalom és a nemzetféltés motívuma is. A közelmúlt kudarcai és a régmúlt nagy tragédiái (rigómezei ütközet, török hódoltság) idézik fel a nemzet halál veszélyét, azonban a bizonyosság mégis erősebb és a himnuszban fokozatosan felülkerekedik: az Úr igazságos, ezért nem lehet hiábavaló a nemzet öt évszázados küzdelme önálló államáért.

JEGYZETEK

1 Célzás Batsányi János „A franciaországi változásokra” című versére (1789)

2 pasalik: pasa kormányozta török tartomány

3 „Marseillaise”: a francia forradalom dala, Franciaország nemzeti himnusza

Berényi Mária újabb versei

Túljutni a lélek próbáin

szánk a sűrű csendben tátog
férceljük a foszladozó világot
bekeretezzük a sírás üveggyöngyét
túljutni valahogy a lélek próbáin
itt állunk kiszolgáltatva szomorúságunknak
fülünkbe fészkelődik bús ezredvégi dallam
gondterhelt arcunkon szaporodnak a ráncok
hogyan csináljunk mi a semmiből új világot?

Szmog van és az éj csillagtalan

idegesen körbejár a perc
virrasztó utcalámpák pislákolnak
Hófehérke bolyong dermedt fém-mesékben
szmog van és az éj csillagtalan

Dr. Berényi Mária a Magyarországi Románok Kutatóintézetének igazgatója; románul és magyarul jelennek meg versei. Az itt közölt versek elhangzottak a **BARÁTSÁG** szerkesztőségének műsoros estjén, március 21-én a budai Várnegyedben, a Magyar Kultúra Alapítvány színházában.

vonyít a széttaposott bogáncs
sárgul és reszket a lomb
alvilági zaj csörtet az utcán
hideg csikorog a zúzmarás ágon
a némaság a szívekbe szárad
búbánat ég a szemben
fogott lélek a zárkában
remegő kéz pókhálózza az eget

Séta az esőben

esőben csatangolok a parkban
a lombok szárnyai alól
röpködnek a lepkefiókák
a szél magával viszi az
elvért szivárványt
nézem a nap fáradó röppályáját
rásimul a városra
a déli harangszó
kalandos tekintetem
megpihen egy ponton
langy szellő cirógat
a tóparton bókáló fűzfaágak